

ipso facto suspensus ab Ordine simoniae suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante ordinato (1).

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ART. I. De prima tonsura.

47. Quid prima tonsura, et an sit Ordo? Si quis ordinatur sine tonsura.

48. Privilegia tonsurati.

49. et 50. De obligatione deferendi habitum, et tonsuram.

51. Qui priventur privilegio fori et Canonis.

47. Prima tonsura non est Ordo, sed preparatio sive dispositio ad Ordines, cum nullum officium habeat circa ministerium altaris; ita communiter theologi cum d. Thoma (2). Et probatur ex Trident. sess. 23. cap. 2. de Ordine, ubi tonsurae sumptio præcipitur, sicque dicitur: *Ut, qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores (Ordines) ascenderent.* Ergo tonsura inter Ordines minime numeratur (3). Clericus significat in sortem vocatus, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus sanctum Petrum primam tonsuram instituisse. Ut quis posset tonsurari, requiritur 1. ut sit mas: 2. ut sit confirmatus: 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam præter rudimenta Fidei: 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine tonsura, graviter quidem peccat contra præceptum Tridentini, sed valide ordinatur; verum manet suspensus usque ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam suscepit sine prima tonsura, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum

(1) Vide lib. 3. n. 100. — (2) Suppl. g. 40. art. 2. — (3) Vide lib. 6. n. 734.

jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. Effectus, et privilegia tonsurati hæc sunt: 1. Tonsuratus transfertur ad statum clericalem, unde acquirit privilegium fori, quo eximitur a jurisdictione fori laicalis; modo deferat habitum et tonsuram, ac alicui ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in seminario, vel in aliqua schola de licentia Episcopi, ut habetur in Trid. sess. 23. c. 6. de Reform. 2. Acquirat etiam privilegium Canonis, ita ut percussiones ipsum injuriose incurrant communicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo vero si levis. 3. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, modo habeat 14. annos. 4. Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticæ ad conferenda beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. Quæritur hic, qualiter peccent, et quas incurrant penas clerici habitum aut tonsuram non deferentes; et quando propter id privilegium fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter dd. aiunt, non peccant graviter, si habitum et tonsuram non deferant; imo communius Sotus Nav. Arm. Castropal. Escob. Holz., etc. ab omni culpa eos excusant, ex Bulla Sixti V. *Pastoralis*, an. 1588. 31. Jan. Nam ibi in tantum clerici declarantur teneri ad habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annuum ducatorum 60. aureorum de Camera. Clerici autem beneficiati, aut in sacris constituti peccant quidem graviter si habitum dimittunt, ut communiter docent Sanch. Laym. Castrop. Bon. Salm. etc. (quicquid dicant Cajet. Escob. et Gob.) dum in Trid. sess. 14. c. 6. tales habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valde tamen probabiliter negant eos peccare omnes aa. præfati, si habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causa justa se occultandi, puta ad

aliquid grave damnum vitandum. Id quod ad culpam; quod autem ad penas perinet, in concilio l. c. sic dicitur: *Si postquam ab Episcopo suo moniti fuerint honestum habitum clericalem illorum ordini et dignitati congruentem, et juxta ipsius Episcopi ordinationem et mandatum non delulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio et beneficio, ac fructibus redditibus et proventibus ipsorum beneficiorum, nec non si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et beneficiorum... coerceri debeant.* Ex quo patet has penas esse tantum ferendæ sententiæ. Neque huic obstat Bulla Sixti V. *Cum sacrosancta*, edita die 9. Jan. 1588. ubi beneficiati non deferentes habitum ipso jure declarantur privati suis beneficiis, nam id dispositum fuit tantum pro Urbe Roma, et postquam mandatis sub certo termino ipsi non obedierint (1).

50. Id quod de habitu dicunt Sanchez Laym. Escob. et alii de tonsura, sive corona. Alii tamen, ut Castrop. Henric. Renz., et Tamb. cum Martini. clericum etiam in Sacris, aut beneficiatum tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Cæterum bene quidem ait La-Croix facilius excusandos eos qui tonsuram, quam qui habitum non deferunt; unde præfatus auctor nec sacerdotem tonsuram per 6. aut 8. hebdomada, non deferentem damnat de mortali (2).

51. Privantur autem beneficiati, sicut etiam ii qui in Sacris sunt constituti, habitum non deferentes, privilegio tam fori quam Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumunt, ex cap. *Contingit* 45. de Sent. excomm. (3). Simpliciter autem tonsurati, aut clerici tantum ad Ordines minores promoti sine beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio fori, si actu habitum non deferant, nec ecclesiæ inserviant, ut habetur in Trid. sess. 23. c. 6. de Reform. Gaudent vero semper ac habitum reassumunt, nisi hoc faciant in fraudem puta si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibus vel jam citati in foro laicali pro civilibus (4). Aliter tamen dicunt dd. de privilegio Canonis (5). An autem peccet qui tonsuram suscipit ad accipiendum beneficium, sine animo permanenti in statu clericali? V. opus nostrum morale (6), ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantum venialiter.

Hic juvat adnotare id quod statutum habetur anno 1741, in Concordato inter sanctam Sedem et Carolum III. regem regnorum Neapolis et Siciliarum, circa ordinationem promovendorum ad statum ecclesiasticum. 1. *Niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla Prima Tonsura se non che a titolo di Beneficio o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo.* 2. *Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la Prima Tonsura a qualche Giovane, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione Ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sacro nella sua Diocesi, o l'intero Patrimonio; il quale, per evitare qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra boni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggiore di quaranta.* 3. *Oltre a. requisito del Beneficio, Capellania perpetua, o Pensione Ecclesiastica perpetua, o dell'intero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la Prima Tonsura, il*

(1) l. 6. n. 825. — (2) N. 826. — (3) N. 827.

(4) Ibid. — (5) Ibid. — (6) Vide l. 4. c. 143. v. dixi. 4.

quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorare almeno per un triennio in qualche Seminario o Convitto Ecclesiastico, e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l'Abito Clericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle Feste di precetto di ciascun dei tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta: computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario o Convitto Ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: Chiunque sarà promosso alla Prima Tonsura, agli Ordini Minori, o agli Ordini sagri contro la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall'esercizio dell'Ordine già con erit gli. E chi l'aver così ordinato o pur gli avrà tale effetto conceduto, le Dimissioni sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini e dall'esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll'uso dei Pontificali, sarà sospeso per sempre dall'esercizio de' medesimi; e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra Persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall'esercizio d'ell' Ufficio e de' suoi Ordini.

ART. II. De Ordinibus minoribus.

52. Quot sint Ordines minores.

53. Sect. I. De ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso ordinante; et ab eo Missa celebranda.

54. Sect. II. De lectoratu.

55. Sect. III. De exorcistatu.

56. Sect. IV. De acolythatu.

52. Ordines minores quatuor sunt: Ostiariatus, lectoratus, exorcistatus et acolythatus. Dicuntur ipsi minores propter minora officia, quæ ab ordinatis exercentur circa Missam, aut in ecclesia.

Sectio I. De ostiariatu

53. Ostiariatus est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi et custodiendi ecclesiam. Officium ostiarii (præter dicta) est etiam pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in ecclesia, et expellendi indignos, scilicet infideles, hæreticos et excommunicatos. Materia remota ostiariatus sunt claves ecclesie, proxima clavium traditio; forma sunt verba ordinantis, et dicentis: Sic age quasi redditurus rationes pro his rebus quæ his clavibus recluduntur. Ita traduntur aa., qui tenent singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriae ecclesie, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab ordinando. Hic autem de uno advertit id quod notatum est superius n. 29., nempe quod in Sacramento Ordinis materia omnino tradenda est ab ipso ordinante, alias Sacramentum invalide ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari (1).

Sect. II. De lectoratu.

54. Lectoratus est Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in ecclesia. Materia remota est liber prophetiarum, et epistolarum; proxima illius traditio; forma sunt verba: Accipe et esto verbi Dei rector etc. Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extra Missam, nam in Missa officium est subdiaconi): ac etiam catechumenos instruendi. Si loco libri epistolarum sive lectionarii traderetur Biblia aut Breviarium, valida quidem, et etiam licita esset ordinatio; secus si alius liber.

Sect. III. De exorcistatu.

55. Exorcistatus est Ordo quo datur potestas expellendi daemones ab obsessis, ne eos impediatur a Communionem. Materia remota est liber exorcismorum: proxima ejus traditio; forma: Accipe, et habe potestatem imponendi manus super energumenos

(1) Lib. 6. n. 744.

etc. Exorcismus autem est formula quædam ab ecclesia instituta ad daemones fugandos in nomine Jesu Christi: ut possit autem exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiam collatio jurisdictionis, sive licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sine eorum licentia (1). Dicitur est solemniter, cum quisque fidelis possit privatim imperare daemones, ne noceant, neque impediatur fideles ab actionibus sacris (2).

Sect. IV. De acolythatu.

56. Acolythatus est Ordo, quo datur potestas ferendi urceolos ad altare, et candelabra luminaque in ipso accendendi. Materia remota sunt urceoli vacui; proxima eorum traditio; forma: Accipe cerosarium, etc., atque: Accipe urceolos, etc. Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem materiae sunt partiales, unam totalem constituentes. Character vero non in candelabri, sed in urceolorum traditione imprimatur, quia in ea principalior traditur potestas (3).

ART. III. De ordinibus majoribus.

Sectio I. De subdiaconatu.

57. Quid subdiaconatus, materia forma et officium? Si sine manipulo, etc.

58. Requisita.

59. §. I. De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret, etc. Si impuber, etc. Qui per metum ordinatur, etc.

60. §. II. De Horis canonicis. Propositiones damnatae.

61. Qui teneantur ad Horas? I. Clerici in Sacris. II. Religiosi professi. III. Beneficiati.

62. Cui facienda restituitio fructuum.

63. Si habeant alia onera.

64. An excommunicati, etc. Et qui sine attentione interna, etc.

(1) Lib. 6. n. 745. et 805. — (2) V. l. 3. n. 493. app. de adjur. ad 4. — (3) l. 6. n. 745.

65. Intra primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum, etc.

66. Qui non percipit fructus, etc.

67. Si beneficium sit tenue.

68. An male expendens, etc. Canonicus non canens.

69. Quæ parva materia, etc. An projiciens Breviarium: In dubio an quid omisum.

70. Quæ requirantur ad Horas recte dicendas? I. Juxta præscriptum. Si permutes officium.

71. Sialio pergis.

72. Si advertis errasse. De titaniis, et officio defunctorum.

73. II. Pronunciatio vocalis. Quid in choro.

74. III. Pronunciatio integra IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus.

75. Intentio et attentio.

76. Causæ excusantes a recitatione.

77. ad 80. §. III. De censuris in genere.

81. ad 83. §. IV. De censuris in specie, et I. de excommunicatione.

84. II. De suspensione.

85. III. De depositione, etc.

86. IV. De interdico.

87. V. De irregularitate.

88. Irregularitates ex delicto.

89. Irreg. ex defectu.

57. Subdiaconatus est Ordo quo traditur potestas, per quam ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare diacono, et legere epistolam in Missa. Materia remota est duplex, nempe calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarum. Materia proxima est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ut plures dd. sentiunt: unde ipsorum sententia in praxi sequenda est (4). Sic etiam omnino requiritur traditio libri epistolarum (5). Forma autem sunt verba Episcopi: Videle cujus ministerium vobis traditur, etc. Et alia: Accipe librum epistolarum, et habe potestatem legendi eas etc. Duplici enim materia duplex adhibetur forma partialis. Officium subdiaconi (ultra prædicta in altari) est deferre crucem, et lavare corporalia. Peccaret subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministra-

(4) N. 747. — (5) N. 746.

ret in Missa, nisi urgeret necessitas, ut dicit p. Suarez (1). An autem graviter peccet subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta supra n. 14. Clericus (vel etiam subdiaconus exercens officium subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantum officium cantoris. Secus si cum manipulo intenderet exercere officium proprium subdiaconi (2). Adverte hic Decretum S. C. Rituum editum 6. Jul. 1698. *Deficiente subdiacono pro Missa solenni, data necessitate potest permitti per Superiores, ut substituaturs constitutus in minoribus Ordinibus ad cantandam epistolam paratus absque manipulo.* Apud *Meratum* in indice Decretorum n. 531. Et adverte hoc Decretum esse posterius ad alia contraria, quæ affert Ferrar. Biblioth. verb. *Missæ Sacr. art. 12. n. 57. et 58.*

38. Ut quis ad subdiaconatum ~~possit promoveri~~, requiritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Etas 21. annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide supra dicta n. 37. ad 39.). 4. Ut benesciat quæ pertinent ad suum munus. 5. Examen quod debet quidem rigorosius esse in subdiaconis, ut recte advertit Homobonus (Pœnitentiarius in Ecclesia Bononiensis) et signanter circa subdiaconi obligationes, nempe servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; nec non refert subdiaconos examinare circa censuras et irregularitates, quarum singulatim hic principaliora rudimenta mox infra breviter recenserebimus.

§. I. De voto castitatis.

59. Subdiaconus ex præcepto s. Gregorii Papæ in cap. 2. *Dist. 28.* tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in ordinatis

(1) De cen. disp. 42. sect. 4. n. 47. — (2) Vide lib. 7. n. 359.

in sacris verius est *et vi voti Ordinis* annexi, quam præcepti Ecclesiæ, ut satis colligitur ex cap. *Cum olim, de Cler. conjug.* Attamen si quis Ordinem suscipiendo expresse nollet castitatem vovere, tunc iste saltem ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet vere Ordinem suscipere: et adhuc si inculpate nesciret, ut valde probabiliter plures doctores docent (3). Qui autem ordinaretur ante usum rationis, hic non teneretur ad castitatem. Qui vero ordinatur ante pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis (4). Qui ordinatur per melum extrinsecum injuste incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem; et etiamsi animum haberet, probabiliter nec teneretur, quia votum emissum ob metum probabiliter est invalidum. Secus si metus fuerit iuste incussum, vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempe si ultro Ordinem exerceret (5).

§. II. De Horis canonicis.

50. Primo loco hic refert adnotare plures propositiones damnatas ab Alexandro VII, nimirum propos. 20. quæ dicebat: *Restitutio fructuum non debetur ante sententiam.* Prop. 21. *Habens beneficium, si studio litterarum vacet, satisfacit recitando per alium.* Prop. 33. *Restitutio fructuum suppletur per eleemosynas ante factas.* Prop. 34. *Satisfacit dicens officium paschate pro officio diei Palmarum.* Prop. 35. *Cum uno officio potest satisfieri obligationi duorum dierum.* Item Innoc. XI. damnavit prop. 54. *Qui nequit recitare Matutinum non tenetur ad alias horas.*

61. Queritur 1. quinam teneantur ad Horas? Tenentur 1. omnes ordinati in Sacris, etiamsi sint excom-

(3) Vide l. 6. n. 809. dabit. 4. et 2. — (4) N. 810. — (5) N. 811.

municati, suspensi et degradati. Ordinatus autem ad subdiaconatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem horæ qua ordinatur Tenentur II. Religiosi professi utriusque sexus. Hoc habetur ex antiqua consuetudine obligante sub gravi, ut tenet communis sententia contra aliquos. Nec valet dicere, quod non constat; an consuetudo recitandi officium sit introducta a Religiosis animo se graviter obligandi; nam respondetur, quod cum illa constanter et tamdiu cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, præsumptio est pro parte affirmativa, pro qua autem parte stat præsumptio, pro ea stat etiam possessio, regula generalis est (1). Nullus autem Religiosus aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in choro, ut communiter dicunt Suar. Salm. Conc., etc.; modo chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti (2). Ad officium vero non tenentur Religiosi ejecti: sed tenentur profugi (3). Tenentur III. beneficiati; alias fructus omnes beneficii restituere debent, ex Concil. Later. V. Sect. 9. §. *Statuimus*, ubi dictum fuit: *Statuimus, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses, obtento beneficio, officium divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro rata recitationis.* Et si talis post monitionem adhuc pergit omittere, potest etiam beneficio privari. Deinde sanctus Pius V. in *Constit. 186.* quæ incipit *Ex proximo Lateranensi*, decrevit quod qui relinquit Matutinam, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei: qui cæteras Horas aliam dimidiam; qui vero unam tantum ex parvis, sextam partem (4). Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter officium diei ad gravem materiam pertingit (5). Qui autem hodie supplere vellet officium heri omisum, minime libe-

(1) Vide l. 4. n. 142. — (2) Ib. n. 143. — (3) N. 142. dubit. 1. et 2. — (4) Vide lib. 3. n. 663. — (5) N. 668.

ratur a restitutione (6). Hæcque restitutio debetur ante omnem sententiam, quia conditio recitationis est absolute necessaria ad lucrandos fructus, cum sine ipsa nequeat beneficiarius facere fructus suos, ut præfatum Concilium sancivit (7).

62. Restitutio autem tunc faciendæ est vel pauperibus (sufficit cujuscumque loci), vel fabricæ ecclesiæ, vel domui beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiam fieri in refectionem alterius indigentis ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ ecclesiæ redundaret inutilitatem pauperum. Potest etiam applicari in Missis pro defunctis; et potest beneficiatus adhuc applicare eam sibi ipsi, si vere pauper sit, modo non faciat in fraudem; Suar. Castrop. Navar. Tol. Less. etc. comm. (8). Si quis autem post omissionem dederit eleemosynas, immemor, vel forte ignorans obligationem restitutionis, probabiliter potest eas computare, ut dicunt Sanch. Suar. Lug Laym. Salm. Croix (9).

63. Probabiliter dicunt etiam Sot. Less. Vasq. Bonac. Sanch. Salm. etc., quod si beneficiatus alia onera habet, quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus restituere. Secus tamen dicendum (quicquid dicant alii) de simplici beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi habitum (10).

64. An autem excommunicatus toleratus teneatur ante sententiam restituere fructus beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant; sed probabiliter et communius alii negant, prout pariter dictum est *Tr. 19. n. 19. in fine*, quia non tenetur reus nisi post sententiam subire pœnam illam, quæ actionem requirit; ex alia autem parte excommunicati tolerati valide jam Sacramenta ministrant, Horasque persolvunt; ita

(6) N. 667. — (7) N. 665. et l. 4. n. 145. v. sed dices. — (8) Lib. 3. n. 672. — (9) N. 700. quar. 2. v. limitant. — (10) N. 673.

Laym. Tourn. Castrop. Salm. Bon. Coninch. et alii plures (1). Sic etiam probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sine attentione interna; cum opinio quo sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio et attentio externa, non sit improbabilis, juxta dicenda n. 75. (2).

55. Præterea notandum. s. Pium in præfata Constitutione declarasse, quod beneficiati, si intra primos sex menses officium omittant, licet non teneatur ad restitutionem, tamen non excusantur a peccato mortali (3). Hinc omnino dicendum, quod beneficiati, etiamsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omitendo officium, graviter peccant, cum ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo religionis obstrinxerit (4). Graviter igitur peccat qui intra sex menses (ut dictum est) officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ut docent Lessius Vasquez Conc. Viv. et communior sententia (contra paucos). Ratio, quia, juxta communem sententiam, restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali: fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione beneficiarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesia (ut diximus) ex motivo religionis, et ideo nulla ante Concil. Lateranense restitutio præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantum omittentibus post sex menses (5). Ob eandem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sine culpa, quia, licet (ut dictum est n. 61. in fin.) restitutio ante omnem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in pœnam præcepta sit, omnino culpam requirit, ut recte dicunt Less. Sanchez Conc. Viva, et alii communius, contra paucos (6). Pariter ob eandem rationem subdiaconus beneficium habens, si officium omit-

(1) N. 670. — (2) l. 3. n. 669. et l. 4. n. 476. — (3) Vide l. 3. n. 663. et 666. — (4) Lib. 4. n. 445. quær. 2. — (5) l. 3. n. 665. et 666. — (6) cit. n. 665.

tit, unum tantum committit peccatum cum ex uno motivo religionis ad illud teneatur (7).

66. Dubitatur 1. an teneatur ad officium beneficiarius, qui fructus non percipit? Minime tenetur, si ipse non negligenter se gesserit in illis exigendis. Excepe, nisi ipse in pœnam alicujus criminis sit fructibus juste privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (8). Quid si super beneficio lis vertatur? Resp. si beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si vero jam acceperit, tenetur, casu quo spem certam habeat vincendi litem; secus si sit in dubio (9).

67. Dubitatur 2. an teneatur ad officium habens beneficium tenue? Alii affirmant; sed alii plures negant, ut Less. Sanch. Malder. Arag. Rodr. Molfes. Pelliz. et alii, quia tenue beneficium, ex c. *Is tui, de Præbend. in 6.* ut verum beneficium non habetur. Dicunt autem, illud esse tenue beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (10).

68. Dubitatur 3. an beneficiarius male expendens fructus beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves dd. probabiliter negant, ut s. Antoninus Less. Cabass. Sanch. Salm. et alii cum s. Thoma (11), qui ait, præbendas haberi ut bona patrimonialia. Alii tamen probabilius, ut Laym. Bon. Navar. Petroc. Concina etc. affirmant, quia beneficiarii ex justitia tenentur fructus superfluos pauperibus, vel locis piis erogare; nam saltem Ecclesia non concedit ipsis dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (12). Vide dicta Tr. 10. n. 7. Hic autem sedulo advertendum, quod Papa Benedictus XIV. in Brevis ad Cardinalem Delphinum Patriar-

(7) l. 4. n. 445. quær. 4. — (8) l. 3. n. 664. — (9) Cit. n. 664. v. quid si. — (10) l. 3. n. 674. — (11) 2. q. 185. a. 7. — (12) Lib. 3. n. 492.

cham Aquitensem, emanato die 19. Januarii 1748., declaravit canonicos choro non interessentes, vel ibi non canentes, nedum distributiones quotidianas amittere; sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum præbendarum (1).

69. Quæritur 2. quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem officii partem. Cæterum censetur parva materia omissio minoris partis, quam parvæ Horæ (2). Qui autem omnes septem Horas omittit, verius cum Less. Sanch. Concina Tournely, et communi, unum committit peccatum, quia omnes Horæ integrum officium componunt (3). Qui officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret, quæ singulæ omissiones officii, ad quemlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressiones, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causa (4). An in dubio, utrum aliquid ex officio sit vel ne omissum, sit repetendum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quod jam dixeris; secus si dubium positivum, nempe si probabiliter credas dixisse: ita communiter Navar. Sanch. Lugo Tourn. Castrop. Salm. Roncagl. (5).

70. Quæritur 3. quæ requirantur ad Horas bene recitandas? Requiritur 1. ut recitentur juxta præscriptum Breviarii Romani. Unde improbabilem censeo opinionem eorum qui dicunt non peccare mortaliter qui commutat officium in aliud notabiliter brevius (6). An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc inde duplex plurimorum sententia. Equius tamen videtur dicendum cum Sporer Ronc. Viva Laym. Elbel, esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si raro, puta ter

(1) l. 3. n. 675. dubit. 3. — (2) l. 4. n. 447. — (3) N. 148. v. hic igitur. — (4) N. 449. — (5) N. 150. — (6) l. 4. n. 460. et 461. quær. 3.

vel quater in anno: et nullum, si aliquando fiat cum causa, nempe itineris, studii, etc. Ratio quia licet officium recitandum sit juxta formam individualement Breviarii, ut præcipit s. Pius V. in Bulla *A nobis*, descripta in Breviario, dicendo: *Nemini satisfacere nisi hac sola forma*; tamen probabile est Pontificem in hac forma præscribenda magis respexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas officii, quam ad accidentialem, nempe ad illius qualitatem: et ideo commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quia (ut recte ait Laym.) esset perversio ordinis; et gravis quidem, si frequens esset (7).

71. His positis, probabile est 1. quod si alio pergis, potes recitare officium illius loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare officium Breviarii tui ordinis; ita Laym. Holzm. Bonac. Castrop. et alii. 2. Quod capellani, et commensales Cardinalium et Episcoporum possunt se eis conformare in officio; Holzm. cum communi, ex Decreto S. C. Rituum, et Clem. *Dignum, de cel. Mis.* Et idem dicunt dd. de capellanis Monialium, ut Croix Holzm. Gob. Stoz. etc. et de iis qui obeunt exercitia spiritualia apud Religiosos, Laym. et Gobat. 3. Quod possis recitare officium socii; quia ipsa associatio excusat, modo officium non sit notabiliter brevius, Viva Ronc. Henriq. Quintanad. et alii (8).

72. Si quis advertit errasse, postquam multum processit in officio in debito, potest vel prosequi, vel recitare reliquum de proprio; sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet alia die non impedita officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures dd. (9). Ex consuetudine autem introducta

(7) N. 161. v. secunda igitur et seqq. — (8) Ib. v. juxta autem. — (9) N. 161. quær. 5.

gravis est obligatio recitandi Litanias s. Marci, et Rogationum, ac officium defunctorum etiam in privato (1).

73. Requiritur 2. *pronuntiatio vocalis*. Hic dubitatur, an recitans debeat se audire? Alii affirmant: alii tamen non improbabiler negant, ut doctissimus Sylvius Tournel. Laym. Azor. Spor. Salmant. Trull. Rodr. et alii; quia in recitatione officii non jubetur auditio, sed pronuntiatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest, cum verba proferuntur (2). Submisce recitans in choro bene satisfacit (3): sed non canonicus, qui tenetur canere, juxta dicta n. 68. *in fin.* Recitanti autem in choro sufficit si audiat alteram partem in confuso, vel tantum unum ex ea. Quid si non satis percipis in materia notabili alteram partem, propter culpam chori, aut socii? Alii dicunt quod teneris repetere non auditum; alii plures negant, quia per ipsam societatem, et tuam applicationem moraliter jam communicas; ita non improbabiler Sa Major Roncagl. Elbel. Salm. Pelliz. Troll. et alii (4). Surdus autem non satisfacit, quidquid alii dicant: secus vero dicendum de surdastro, si audiat saltem in confuso (5).

74. 3. *Pronuntiatio integra*, id est sine mutilatione, qua sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen officium, si aliquid saltem servetur significatio verborum (6). 4. *Pronuntiatio continuata*, scilicet sine interruptione in qualibet hora; quæ autem interruptio inducit veniale, nisi aliqua excuset causa (7). Matutinum autem etiam sine causa potest a Laudibus separari; et sic pariter tres Nocturni, saltem per tres horas (8). Facta tamen interruptione, adhuc culpabili, probabilis non teneris ho-

(1) N. 160. quær. 1. et 2. — (2) l. 4. n. 163. — (3) lb. v. an autem. — (4) lb. quær. 2. — (5) lb. quær. 3. — (6) N. 165. — (7) N. 166. — (8) N. 167.

ram repetere, cum quilibet psalmodium versus suam habeat significationem (9). 5. *Horarum Ordo*, scilicet ne invertatur. Inversio tamen non erit nisi venialis, etiamsi fiat frequenter; et etiam in choro, ut probabilis aiunt Cajet. Gavant. Laym. Sanch. Bonac. etc. (10). Celebrare autem Missam ante Matutinum probabilis et communis non est nisi veniale cum Less. Castr. Conc. Tourn. Sot. Tolet. Bellarm. Croix Salm. et aliis pluribus (11). 6. *Tempus præfixum*. Tempus Matutini incipit ab hora Vesperarum diei antecedentis usque ad meridiem subsequentis (12). Idque probabiliter procedit etiam de officio defunctorum, extra tamen chorum (13). Et de hoc adest etiam Decretum S. C. Rituum apud p. Ferraris *Biblioth. tom. verb. Litanie pag. 594. n. 17.* Non idem currit autem de Litiis (14). An autem satisfaciat dicens Matutinum hora secunda post meridiem? Alii affirmant, uti Salm. cum Sanchez Trullench. etc., dicendo id hodie permitti ex consuetudine introducta; sed verius negandum cum Holzman. Croix et Concipia; quia tunc nondum incepta est hora Vesperarum, quæ est media inter meridiem et occasum: dñs enim ecclesiasticus non nisi ab hora Vesperarum incipit. Quod autem consuetudo undique jam introduxerit recitari Matutinum hora secunda post meridiem a majori parte fidelium juxta dicta de consuetudine *Tr. 2. n. 79.*, hoc probandum esset; sed usquedum non probatur, possidet lex opposita (15). Tempus autem Horarum incipit a media nocte ad meridiem; Vesperarum et Completorii a meridie ad mediam noctem (16).

75. 7. *Intentio et attentio*. Requiritur *intentio* (scilicet recitandi) saltem virtualis; sufficit pro illa, si ab

(9) N. 168. — (10) N. 169. et seqq. — (11) Vide l. 6. n. 347. v. quær. — (12) Lib. 4. n. 174. — (13) lb. quær. 2. — (14) lb. quær. 3. — (15) lb. quær. 4. — (16) N. 173. v. tempus.

initio sumpseris Breviarium ad recitandum. Communissime autem, et probabilis, cum Suar. Castr. Less. Tournely Pontas Vasq. et Croix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi: imo recitans implet, etiamsi positive intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cum satisfactio non pendeat a sua, sed a voluntate legis, sive ecclesie (1). Requiritur *inseper attentio*, saltem externa, scilicet ne apponatur actio incompatibilis cum attentione interna. An autem requiratur etiam interna? Alii affirmant requiri internam, quæ fit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempe ut recte pronuntientur; quia alias, prout dicunt, non esset oratio. Alii vero plurimi negant, dicentes veram esse orationem, quæ fit cum intentione orandi, et attentione externa; ita Lugo Palud. Coninch. Angl. Sylv. Croix et plures alii cum s. Antonino et d. Thoma (2). Ratio 1. quia si attentio interna esset de essentia orationis, ministrans Extremam-unctionem sine attentione interna invalide ministraret, cum forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus, etc.* ex illo s. Jacobi; *Orent super eum, ungentes, etc.* Ep. 5. 14. Sed id non potest dici, cum constet ex Florentino ad valorem Sacramenti tria tantum requiri et sufficere, nempe materiam, formam seu verba a ministro prolata, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentia orationis esset, etiam is qui cum involuntaria distractione Horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minime contemnendas, videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterum conveniunt omnes quod, ut dicatur quis non implere, oportet ut non solum advertat distractionem, sed adhuc, ut plene advertat se distrahi ab officio; alias, licet volun-

tarie se distrahit, non tamen voluntarie se distrahit a recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquam tenetur repetere (3).

76. Quæritur 4. quænam causa excuset a recitatione officii? Excusatur 1. *infirmilas* gravis, sive grave incommodum. Laborans autem tertiana vel quartana tenetur recitare, et etiam anticipare, si commode potest. Non tenetur tamen anticipare Matutinum in die præcedenti: nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commode potest, teneatur dicere officium cum socio. In dubio an ob recitationem graviter lædatis, non teneris; secus in dubio an excuseris, nisi habeas probabilem rationem: sed melius est tunc ut te remittas medico, aut Superiori, vel saltem viro prudenti. Quando autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia alias magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis; ita valde probabiliter Suar. Nav. Sanch. Lugo. Cardenas Roncaglia etc. (4). 2. *Impedimentum* justum, puta si quis occupetur in officio charitatis, quod non posset omittere sine scandalo, aut notabili detrimento proprio, aut alieno, v. g. si nequiret differre concionem sine nota, vel confessiones aliorum in magno concursu (5). 3. *Cæcitas* (6). 4. *Carentia* Breviarii. Teneris tamen dicere quæ mente retines, modo id, quod retines, pertingat ad quantitatem saltem parvæ Horæ. Et si cares officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absque magno incommodo potes socium adhibere, teneris. An autem beneficiarius teneatur etiam conducere socium ad Horas persolvendas, si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutior: imo omnino sequenda, si ille velit fructus percipere; cum sola enim probabilitate

(1) l. 4. n. 176. — (2) N. 177. v. tertia.

(3) lb. v. cæterum. — (4) N. 154. et 155. — (5) N. 156. — (6) N. 157.